

Kaarten en plattegronden

10 235 Rondom het Mälaren

236 Södermanland
240 Västmanland en Bergslagen
246 Uppland
249 Uppsala
256 Roslagen
260 Tips en adressen

11 265 Värmland en Dalarna

266 Värmland
272 Het dal van de Klarälven
275 Zuid-Dalarna
276 Rondom Falun
280 De Siljanstreek
286 Noord-Dalarna
292 Tips en adressen

12 295 Langs de Botnische Golf

296 Gästrikland
298 Hälsingland
301 Ångermanland
307 Västerbotten
310 Norrbotten
317 Tips en adressen

13 319 Jämtland-Härjedalen

320 Härjedalen
327 Jämtland
341 Tips en adressen

14 343 Zweeds Lapland

344 Zuid-Lapland
349 Boven de poolcirkel
363 Tips en adressen

i 366 Praktische reisinformatie

r 383 Register

8 Overzicht Zweden
60 Vegetatiezones en
natuurgebieden in Zweden
75 Skåne en Blekinge
80 Malmö
103 De westkust en omgeving
108 Göteborg
137 Tussen de meren Vänern en
Vättern
155 Småland en Östergötland
174 Het Götakanaal
183 Öland

191 Gotland
204 Stockholm
236 De regio's rondom het Mälaren
266 Värmland en Zuid-Dalarna
288 Noord-Dalarna
297 Gästrikland en Hälsingland
303 Kuststreek langs de Botnische
Golf
321 Härjedalen en Zuid-Jämtland
328 Jämtland
345 Zweeds Lapland

Woord vooraf

Hej! zeggen de Zweden op zangerige toon als ze je begroeten. Het klinkt verrast en blij tegelijk. *Hej! Welkom in Zweden!*

Dit boek is een aansporing om van de hoofdwegen af te gaan en het onbekende Zweden te ontdekken. Trap op de rem als je een bordje ‘Hembygdsgård’ ziet, volg spontaan een wegwijzer met een witte margriet erop, pak de ijzeren sleutel van de haak bij de kerkdeur en loop binnen om de middeleeuwse muurschilderingen te bekijken, daal af in grotten en mijnen. Blijf desnoods hangen in dezelfde streek en neem de fiets of kajak. Eén zomer is niet genoeg in Zweden!

Zweden is immens groot: het zuiden verschilt evenveel van het noorden als Italië verschilt van Zwitserland, en een loofbos in Skåne kun je niet vergelijken met de taigawouden van Lapland. Zweden heeft uitgestrekte natuurgebieden maar bestaat niet alleen uit natuur. Je struikelt er als het ware over de prehistorische rotstekeningen, Vikinggraven en runenstenen die zomaar langs de weg staan. Er zijn ontelbare middeleeuwse kastelen en kerken met kostbare interieurs, historische houten steden en idyllische haventjes. Maar Zweden is ook toonaangevend op het gebied van moderne kunst, architectuur en techniek, uitvinder van de autogordel en organisator van het grootste digitale festival ter wereld. En Zweedse muziek is – nog meer dan thrillers en tv-series – een belangrijk exportproduct.

Ontdek de rijke natuur van Zweden, bijvoorbeeld de rijkdom aan orchideeën op Öland, Gotland en in Jämtland. In vrijwel heel het land kun je safari’s ondernemen om op zoek te gaan naar elanden, bevers of beren. Of ontdek het land op lange trektochten via goed gemarkeerde langeafstandsroutes, zoals de Kungsleden. Een jaarlijks hoogtepunt is de vogeltrek die je in het voor- en vooral het najaar kunt beleven bij Falsterbo of bij Ottenby op Öland. In het noorden van het land kun je ’s winters genieten van het noorderlicht.

Of je nu komt voor de Zweedse cultuur of natuur, om te winkelen of om te skiën of schaatsen, Zweden is voor iedereen!

Tinto van Tuijl
Ger Meesters

Zweden: een kennismaking

Over de Zweden bestaan heel wat vooroordelen: de mannen zijn blond, lang en slank, drinken veel en zijn in de omgang onhandig en stug; de vrouwen zijn ook blond, maar zelfbewuster. En alcohol is inderdaad een belangrijk onderdeel van de Zweedse cultuur. In de 18de eeuw werd nog een dagelijkse hoeveelheid van zeven glaasjes brandewijn aanbevolen!

De Zweden lijken wat minder open en expressief dan Zuid-Europeanen, maar ze weten hoe ze de zomer optimaal moeten vieren en hoe ze de winter warm en gezellig kunnen maken. En wie ze wat beter leert kennen, merkt dat ze geweldig gastvrij zijn.

Tegenwoordig is de Zweedse cultuur bij vrijwel iedereen bekend vanwege de filmindustrie, modeketens, IKEA, spannende misdaadromans en tv-series. Het hart van de Zweedse cultuur is de muziek, zowel de klassieke muziek als de folk en jazz en alle varianten van de popmuziek.

< Midzomerfeest in Vermdalen.

MIDZOMERFEEST

Midsommar, dat gevierd wordt op een zaterdag rond 23 juni, is misschien wel het belangrijkste feest van het jaar. Na een lange winter is eindelijk de zomer weer begonnen! Op het platteland zie je nog dat er in traditionele klederdracht en met bloemenkransen op het hoofd gezongen en gedanst wordt rondom de meiboom. Er zijn lekkere hapjes, waarbij aardbeien nooit ontbreken, en de kinderen kunnen meedoen met allerlei spelletjes. Het feest duurt de hele dag en gaat door in de midzomernacht, de kortste nacht van het jaar (zie kader p. 59). Veel stedelingen trekken in dit weekend de stad uit, naar familie of naar hun eigen zomerhuis. Populaire campings zijn dan overvol met feestende jongeren. Wie voor zijn rust naar Zweden komt kan dit weekend beter vermijden!

Maar Zweedse vormgevers ontwerpen meer dan alleen woonaccessoires. Ze bepalen de vormgeving van de meest uiteenlopende zaken, van mobiele telefoons en medische apparatuur tot wc-brillen en onzichtbare helmen aan toe. Design Torget, gevestigd in de steden Stockholm, Göteborg en Malmö, is de plaats waar je moet zijn voor de allernieuwste producten van zowel de gevestigde designers als opkomende talenten.

Kunsthandwerk

Het woord *Hembygdsgård* kom je als toerist vaak tegen. Meestal verwijst het naar een openluchtmuseum dat bestaat uit één of meerdere oude gebouwen die bewaard worden voor het nageslacht. De gebouwen kunnen boerderijen, schuren, kerkhuisjes, winkels, molens of fabrieken zijn. Soms

Een zomeravond doorbrengen in een houtgestookte hottub is in Zweden erg populair.

staan die nog op hun oorspronkelijke plaats, maar vaak zijn ze uit de streek verzameld en op een terrein bij elkaar gezet. Ook de inhoud van de huizen en allerlei oude gebruiksvoorwerpen (*kulturföremål*) zijn er te zien. Stadswijken kunnen ook tot een hembygdsgård behoren. Vaak zijn de oude pandjes dan bewoond door kunstenaars en ambachtslieden.

De term *slöjd* wordt gebruikt voor het kunsthandwerk in Zweden en verschilt van streek tot streek. Het kan gaan om houtsnijwerk, breiwerk, zilver of glas- en aardewerk of geweven vloerkleden. Het handwerk van de Samen wordt *duodji* genoemd.

BEVOLKING

Gedragcodes en taboes

Zweden kent erg veel wettelijke regeltjes en ongeschreven gedragcodes. De meeste Zweden volgen de regels strikt. Ze zullen nooit door rood lopen, laat staan fietsen, ook al komt er geen verkeer aan, en nooit voordringen. Bij de bus wachten ze keurig in de rij om in te stappen. Zweden zijn ook erg punctueel. Te vroeg komen is niet gepast, maar te laat komen is nog veel erger. Verder houden Zweden erg van hun privacy en vrije tijd. Ze gaan niet zomaar bij iemand langs, ze bellen eerst op of wachten op een uitnodiging. Ga je bij iemand op bezoek, houd er dan rekening mee dat het erg onbehoorlijk is om je schoenen in huis aan te houden, die laat je achter bij de voordeur. Bij feestjes komen de gasten vaak aangestapt in sneeuwlaarzen,

Geschiedenis

Denk je aan Scandinavië, dan denk je waarschijnlijk al snel aan de Vikingen, want die stoere Noormannen met hun woeste baarden spreken tot ieders verbeelding. Maar wie waren de Vikingen, waar kwamen ze vandaan en waarom waren ze zo plotseling weer weg? Het klinkt een stuk minder spannend als je ontdekt dat Vikingen gewone boerenjongens waren, die door de omstandigheden hun toevlucht zochten tot de zee. Dat ze een paar eeuwen lang hun stempel op de wereld drukten is overduidelijk aan de Vikingnamen die nog steeds gebruikt worden voor plaatsen langs de kust van Ierland, Schotland, Noord-Europa, IJsland en Groenland. Ook na de Vikingtijd was de invloed van Zweden op de rest van Europa groot. De Zweedse koningen wilden hun macht tonen en daarvoor gingen ze een oorlog niet uit de weg. In de 17de eeuw bereikte het Zweedse rijk zijn hoogtepunt, het land heerste over het hele Oostzeegebied. Sinds de 20ste eeuw staat Zweden vooral bekend als een vredelievend land, met een sterk sociaal beleid waar ook vrouwen in topposities werken.

< Helm uit de Vendeltijd (500-800 n.Chr.), gevonden in Uppland.

Skåne en Blekinge

Skåne en Blekinge, de twee zuidelijkste regio's van Zweden, hebben een vrij vlak, open landschap waarin appelboomgaarden en gele koolzaadvelden, kastelen en historische stadjes de toon zetten. Langs de 400 km lange kust liggen smalle stroken zand, die meestal door een zandduin of natuurlijke strandwal van het land zijn gescheiden, hier en daar onderbroken door rotspartijen en steile kliffen. Aan de oude vakwerkhuisen en kerkjes met trapgevels is te zien dat Skåne en Blekinge bij Denemarken hoorden tot ze in 1658 bij Zweden werden gevoegd.

Het kleine, idyllische Blekinge staat bekend als de tuin van Zweden, maar ook Skåne heeft prachtige tuinen in verschillende stijlen, van Franse barok tot Japans. In de zomer worden allerlei festivals gevierd op het platteland: het Hopfestival, Appelfestival, Aardappelfestival, Wijnfestival, zelfs de windmolens hebben hun eigen festival.

Een van de beste manieren om Skåne en Blekinge te leren kennen is op de fiets. Er worden steeds meer fietspaden aangelegd langs de kust maar ook door het binnenland, over kronkelende weggetjes ver van het drukke verkeer.

< Strandhutjes bij Skanör.

Ondanks de ligging direct aan de drukke E22 is de kerk van Förlära een prima uitgangspunt voor wandelingen in Blekinge.

Kristianopel

Kristianopel, op een schiereiland in de Kalmarsund, deed dienst als grenspost toen Blekinge nog bij Denemarken hoorde. Het trekt elke zomer vele vakantiegangers die over de stadsmuren lopen en uitrusten in de Gästgiveri, de 16de-eeuwse herberg in de hoofdstraat. In de kerk is de kerkbank te zien van Christian IV, stichter van de stad in 1599.

TOP 5 – DE LEUKSTE GEZINSUITJES IN SKÅNE

- 1 Neem een duik in het zwemparadijs Tosselilla Sommarland in Österlen, een pretpark met waterbaden, Tarzan jungle, draaimolens en minigolf – Tomelilla (tosselilla.se)
- 2 Klim naar de top in Clip & Climb, indoor klimwanden waarop kinderen vanaf 4 jaar kunnen (leren) klimmen, Marknadsvägen 8D, Löddeköpinge, bij Lund (sportcentersyd.se)
- 3 Daal af in Tykarpsgrottan, een voormalige kalksteenmijn bij Hässleholm, en maak 12 meter onder de grond een wandeling met een gids door een doolhof van gangen (tykarpsgrottan.net)
- 4 Maak kennis met echte Scandinavische (roof)dieren in hun natuurlijke leefomgeving, in Skåne Zoo bij Höör (skanesdjurpark.se)
- 5 Ga skaten (of kijk naar skaters) in Stapelbäddsparken, het beroemde 3000 m² grote skatepark in de hippe havenwijk van Malmö, vlak bij de Turning Torso (skatemalmo.se)

TIPS EN ADRESSEN

TOERISTENINFORMATIE

- Malmö InfoPoint, Hyllie Boulevard 19. In het Emporia Shopping Center, ruim buiten het centrum (visitmalmo.se).
- Voor reserveringen, gratis City Map en brochures. Je kunt de Malmö City Map ook downloaden via malmo.se. Bezoek visitsweden.nl voor Nederlandstalige toeristische informatie.
- Overige toeristische informatiepunten in onder andere hotels en boekwinkels worden aangegeven door witte borden met een groene i.
- In de kleinere plaatsen is vaak geen bemand kantoor meer, of alleen in de zomer open, maar alle informatie is online te vinden via visitskane.se en visitblekinge.se.
- Visit Lund, heeft infopoints in de meeste hotels en grote winkelcentra (visitlund.se).
- Ystad Turistbyrå, Sankt Knutstorg, aan plein tegenover het station (visitystad.se).
- Karlshamn Turistbyrå, Hamngatan 5, alleen open in juni t/m augustus (visitkarlshamn.se).
- Karlskrona Turistbyrå, Skeppsbrokajen 10, Karlskrona (visitkarlskrona.se).

VERVOER

Van en naar het vliegveld

Vanaf Malmö Airport vlieg je vooral op Stockholm en Oost-Europa. Vanuit Nederland vlieg je daarom het beste naar Kopenhagen. Van daar neem je de regionale Öresundstrein naar Malmö, een rit die ongeveer een halfuur duurt. De treinen vertrekken zo'n 3 keer in het uur (skanetrafiken.se).

Openbaar vervoer

Om rond te reizen in Skåne met het openbaar vervoer is het handig de Skånetrafiken-app te downloaden waarmee je e-tickets kunt kopen en laten scannen als je op een bus of trein stapt. Zonder deze app kun je tickets kopen bij het toeristenbureau of bij de SkåneTrafiken-automaten. Als je tussen 15 juni en 15 augustus binnen Skåne reist is een zomerkaart (*sommarbiljett*) ideaal; met deze kaart kun je zo vaak als je wilt reizen met bus of trein van Skånetrafiken (niet geldig in SJ treinen).

De westkust

Eind maart, de lente is begonnen. Enorme aantallen trekvogels keren terug uit het zuiden en strijken neer aan de westkust van Zweden. Bij mooi weer verschijnen de eerste wandelaars op de kustpaden. De donkere winter gaat over in de zomer, waarin de zon pas ondergaat om 22.15 uur en 6 uur later alweer opkomt. In de tussentijd is het nooit helemaal donker. De zomerhuisjes zijn dan al gelucht en boten te water gelaten. Geen wonder dat het aantal bewoners in de kustdorpen in de zomer verdubbelt. Twee smalle provincies strekken zich langs de westkust uit, Halland en Bohuslän, met precies daar tussenin, aan de monding van de rivier de Göta Älv, de havenstad Göteborg. De twee provincies zijn heel verschillend. Langs de kust van Halland liggen lange zandstranden aan het Kattegat, met kuuroorden die nog stammen uit de victoriaanse tijd, naaktstranden en populaire windsurfstranden. Bohuslän ligt noordelijk van Göteborg aan het Skagerrak. Hier tref je een grillige kustlijn met veel inhammen en eilanden waarop pittoreske vissersdorpen liggen. Landinwaarts gaan de bossen en meren van Bohuslän haast onmerkbaar over in die van Dalsland.

< Uitzicht vanaf de Vetteberg op Fjällbacka.

grote Akademibokhandl waar ook Engelstalige boeken te koop zijn. Hip en modern zijn de modeboetieks van Kompassen en de winkelgalerij Arkaden, beide aan Fredsgatan, met kleding van internationale én lokale ontwerpers.

Nordstan

Noordelijk van het Stora Hamnkanalen ligt de havenwijk Västra Nordstan, een architectonische mix van opgeknapt havengebouwen en moderne bouwwerken. Van wereldklasse is het **Operahus** van architect Jan Izikowitz dat aan de waterkant ligt, naast de jachthaven Lilla Bommen. Vooral bij avond is het een sprookjesachtig gezicht, het best te fotograferen vanaf de pont die heen en weer vaart tussen het centrum en de buitenwijken aan de overkant van de rivier. Niet alleen de architectuur maar ook de akoestiek van het operagebouw is wereldberoemd. Aan de oostkant van Lilla Bommen ligt een ranke viermaster, Barken Viking uit 1906, die nu dienstdoet als hotel en restaurant. Op de kade ernaast is de rood-wit gestreepte wolkenkrabber van Göteborg verrezen, die Göteborgs Utkiken maar ook wel de Lipstick wordt genoemd. Je kunt met een lift omhoog om vanaf de top (86 m) uit te kijken over de stad en de haven.

Vanaf de opera loopt een wandelpromenade langs de vroegere pakhuiskade naar het **Maritiman**; gelukkig is het drukke verkeer van de E45 weggestopt in de Götatunnel die eronderdoor loopt. Maritiman bestaat uit een collectie van 19 historische schepen van allerlei formaat die langs de kade voor anker liggen. Er zijn sloepen en sleepboten bij, maar ook een onderzeeër uit 1962 en een torpedoboot uit 1952 die op de scheepswerf Eriksberg werd gebouwd. Vanaf Lilla Bommen gaat er een pont naar de Eriksbergwerf aan de overkant van de rivier. Daar kun je een varende replica van het 18e-eeuwse zeilschip *Götheborg* aan Pir 4 bezichtigen.

Loop je vanaf Maritiman de stad in dan zie je achter de bomen Kronhuset liggen, een pakhuis van rode baksteen in Hollandse stijl dat nu wordt gebruikt voor concerten en tentoonstellingen. Eromheen staan de Kronhusbodarna, waarin ambachtelijke winkeltjes, ateliers en eetcafés zijn gevestigd. Rondom het Gustav Adolfs Torg liggen het oude en nieuwe stadhuis en de beurs. Het statige kantoorgebouw uit de bloeitijd van de Zweedse Oost-Indische Compagnie is nu het **stadsmuseum** van Göteborg.

- > OPERAHUS, Christina Nilssons Gata, opera.se
- > MARITIMAN, Packhusplatsen 12, maritiman.se
- > STADSMUSEUM, Norra Hamngatan 12, goteborgsstadsmuseum.se

Avenyn en Götaplatsen

Avenyn is de lange, brede laan die vanaf de Kungsportsbrug naar het plein Götaplatsen loopt. In de 19de eeuw woonden er rijke burgers in de statige herenhuizen langs de avenue, nu is het vooral een winkelpromenade met

DE BOTANISCHE TUIN VAN GÖTEBORG

Wie denkt dat in Zweden de zomers te kort en de winters te koud zijn voor het in stand houden van een mooie tuin zal verbaasd rondkijken in de botanische tuin van Göteborg. Al direct bij de ingangshekken word je overweldigd door de overdadige borders met zomerbloeiërs. Tenzij het winter is natuurlijk... En daarna begint een ontdekkingsstocht door een prachtig, heuvelachtig park waar je kunt wandelen door een rododendronvallei, bos-anemonenvallei en bollentuin, langs vele vaste plantenbedden, door de rozentuin en de tropische plantenkas propvol exotica. De rotstuin met waternival is aangelegd in een voormalige steengroef. In de Japanse tuin zijn waterpartijen, kersenbomen en katsurabomen. De botanische tuin heeft de grootste collectie orchideeën van Zweden, maar ook de meeste coniferen en een uitgebreid arboretum met bomen van over de hele wereld.

In totaal beslaat de tuin een oppervlakte van 175 hectare, maar het grootste gedeelte is ongerepte natuur: het arboretum gaat geleidelijk over in de ruig begroeide heuvels met een afwisseling van kale granietrotsen, heide en stukjes oerbos. De Botaniska Trädgård staat bekend als een van de mooiste van Europa, maar is niet alleen bij botanici geliefd. Op mooie zomerdagen is het ook een populair uitstapje voor gezinnen. Dan liggen er picknickdekens op de gazons, kinderen rennen de paadjes op naar het uitzichtpunt Habergget of klimmen op de houten krokodil in het speeltuintje. In het paviljoen midden in de tuin kun je lunchen en in het winkeltje bij de uitgang zijn leuke tuinartikelen te koop.

De tuin ligt aan de zuidkant van de stad aan de Carl Skottsbergs gata 22a en is het hele jaar geopend van 9 uur tot zonsondergang.

- > botaniska.se.

Eilanden in de Oostzee

Öland heeft, hoewel het vlak voor de kust van Kalmar ligt, meer gemeen met het verder in zee gelegen eiland Gotland dan met de provincie Småland waar het bij hoort. Samen vormen de eilanden een apart hoofdstuk waaruit zal blijken hoe uniek ze zijn.

Zowel Öland als Gotland is grotendeels opgebouwd uit kalksteen. Toen botanicus Linnaeus in 1741 een bezoek bracht aan de eilanden stond hij versteld van de enorme rijkdom aan planten, vogels en fossielen die hij aantrof. Hij ontdekte meer dan 100 plantensoorten die tot dan toe onbekend waren in Zweden.

Beide eilanden bezitten Werelderfgoed dat op de lijst van Unesco staat: Öland het natuurgebied Stora Alvaret, Gotland de middeleeuwse hoofdstad Visby. In het verleden moesten de eilandbewoners voortdurend bedacht zijn op aanvallen en plunderingen uit omringende landen. Is dat de reden waarom er zoveel schatten onder de grond verborgen liggen?

< Raukar aan het strand van Gotland.

Buiten de stadsmuur van Visby.

de stad in de eeuwen daarna plunderingen, branden en plagen heeft ondergaan, zijn het middeleeuwse stratenplan en de stadsmuur nog vrijwel intact. Sinds 1995 staat Visby op de Werelderfgoedlijst van Unesco. Vanaf de haven lopen klinkerstraten en trappen omhoog naar Stora Torget, het marktplein waarlangs gezellige terrasjes en de ruïne van de 13de-eeuwse St. Catharinakerk liggen. Stenen Gotlandschappen houden auto's tegen in de voetgangersstraten. Fiskargränd, met zijn bloeiende rozen langs de gevels, is een van de meest gefotografeerde straatjes. Boven het centrum uit torent de Kyrkberget waarop de Sankta Mariakathedraal en de houten huizen van de wijk Klinten staan. In de domkerk is een prachtig altaar van walnoten- en ebbenhout en een 13de-eeuwse doopvont van rood marmer te zien. Aan Strandgatan liggen stenen pakhuizen met trapgevels en aan de St. Hansgatan staan de ruïnes van de kerken St. Per en St. Hans naast elkaar. Hier zie je ook nog middeleeuwse poortgebouwen. Het huis van de koopman Hans Burmeister uit 1652, bij het Donnersplats, is een van de best bewaarde huizen in barokstijl. Het is nu een museum, waar ook werk van Zweedse kunstenaars wordt getoond. Een wandeling langs de stadsmuur brengt je langs de 27 verdedigingstorens die bewaard zijn gebleven.

Langs de autovrije straatjes van Visby zijn mooie winkels met keramiek, glas en textiel, maar ook antiek. In Adelsgatan, Sankt Hanskvarteren en Östertorg, net buiten de stadsmuur, zijn zowel boetieks als Zweedse winkelketens.

Culinair is er veel te genieten, de restaurants gebruiken producten van het eiland, zoals *salmbär* (een ondersoort van de dauwbraam, *Rubus caesius*), een bessensoort die alleen op Gotland voorkomt.

Gotland

In het **oudheidkundig museum** aan de Strandgatan zijn runenstenen en gebruiksvoorwerpen uit de Vikingtijd en middeleeuwen te zien en de beroemde 'Spillingschat' (zie kader p. 194). Er is ook een techniekmuseum, Fenomenalen.

- > VISBY TURISTBYRÅ, Donnersplats 1, gotland.info
- > GOTLANDS FORNSAL MUSEUM, Strandgatan 14, gotlandsmuseum.se

Stockholm

Veel uitspraken over Stockholm zijn inmiddels clichés geworden: Venetië van het Noorden, de Koningin van Mälaren, Stad van blauw en groen... Ze beschrijven een mooie stad die gebouwd is op eilanden en aan alle kanten omringd is door helder blauw water en groene bossen. Met imposante burchten, paleizen en kerken wilde Stockholm al vanaf zijn ontstaan in 1252 macht uitstralen. De inwoners van Stockholm zijn er altijd van overtuigd geweest dat hun stad niet alleen het middelpunt is van de Zweedse cultuur, maar ook de hoofdstad van heel Scandinavië.

Bezoekers valt het op dat Stockholm vooral een stad is van jonge mensen, niet alleen studenten maar ook jonge werkers en zakenmensen die, steeds vaker per fiets, langs de straten snellen. Na werktijd vullen ze de terrasjes of zie je ze hardlopen in het park. Voor veel toeristen zijn de voetgangersstraten in het centrum, waar de mooiste winkels, musea en gebouwen liggen, de grootste attractie. Maar het stadse leven is zo te ontvluchten: met een boottochtje van een halfuur bevind je je al in de onge-repte archipel met onbewoonde eilandjes en uitgestrekte bossen.

< Stortorget is het hart van de stad, met op de achtergrond de Storkyrkan.

Stockholm

GAMLA STAN EN RIDDARHOLMEN

Gamla Stan is het kloppende hart van Stockholm. Op dit eilandje, toen nog Stadsholmen genaamd, werden in 1251 de eerste huizen, kerken en burchten gebouwd. Het was meteen al een belangrijk centrum voor handel, politiek en vertier. De smalle steegjes en straatjes waren gevuld met ambachtslieden, kroegjes en cafés. Eeuwen later is het straatbeeld nog net zo levendig.

De Stockholmers ontmoeten elkaar op het grote plein, toeristen lopen door de straatjes met boetieks en straatartiesten vullen de stegen met muziek. De winkeltjes, galleries en antiquairs zijn vooral te vinden in de hoofdstraat Västerlånggatan, de vroegere buitenring van de stad, en de Köpsmangatan. Rond Stortorget en Österlånggatan zijn volop kroegen, restaurantjes en (jazz-)cafés, vaak gehuisd in oude kelders. Deze kelders stammen uit de 17de eeuw, toen na een grote brand besloten werd dat er geen houten huizen meer gebouwd mochten worden. In de loop der eeuwen zijn nieuwe huizen steeds op de bestaande kelders gebouwd. Een beroemd kelderrestaurant is Den Gyldene Freden op Österlånggatan 51, dat al in 1722 zijn deuren opende en sindsdien altijd mateloos populair is geweest bij volkszangers en kunstenaars. Toen Stadsholmen aan het eind van de 16de eeuw vol gebouwd was, breidde de stad zich uit over de omliggende eilanden, de Malmarna. Dankzij de strategische ligging en bloeiende export groeide de stad in de 17de eeuw uit tot een machtig centrum van Noord-Europa. In deze tijd werden indrukwekkende gebouwen zoals het kasteel Tre Kronor, de voorganger van het huidige Kungliga Slottet gebouwd.

Kungliga Slottet en Storkyrkan

Het koninklijk paleis zal niemand ongemerkt voorbijlopen. Het barokke gebouw uit 1754 staat fier en imposant bij de noordelijke toegang tot Gamla Stan. Oorspronkelijk stond hier een verdedigingsburcht, in de 13de eeuw gebouwd door Birger Jarl. In de middeleeuwen werd het slot omgebouwd tot het renaissancepaleis Tre Kronor (zie foto p. 41). Dit paleis ging bijna geheel verloren bij een brand in 1697, waarna Nicodemus Tessin de Jongere het huidige slot ontwierp. Het Kungliga Slottet is de officiële residentie van het koninklijk paar, maar wordt in de praktijk gebruikt als werkpaleis.

Een deel van de koninklijke appartementen is open voor publiek. De Karl XI-galerij is volgens velen de mooiste zaal van het paleis. In de lange galerij hangt tegenover elk raam een grote spiegel, wat de ruimte mooi symmetrisch maakt. Hier worden staatsbanketten gehouden, bijvoorbeeld voor de Nobelprijswinnaars. Ruim 170 genodigden zitten dan aan een lange tafel gedekt met damasten tafelkleden uit Värmland, 17de-eeuws Zweeds zilveren bestek en kristallen glazen van Orrefors. Met liftjes dalen de diverse gangen neer vanuit de bovengelegen keukens.

Er zijn verschillende musea in het slot gevestigd, zoals de Livrustkammaren en de Skattkammaren. In de kelders zijn nog sporen van het kasteel Tre Kronor te bezichtigen. Hier bevinden zich ook de slotkapel en de rijkszaal, waar elk jaar in september klassieke concerten worden gehouden. Op de Yttre borggården is dagelijks rond 12 uur de aflossing van de wacht te zien. Tegenover het slot staat de Grote Kerk, Storkyrkan. Deze werd in 1279 als dorpskerk gebouwd op het hoogste punt van Stadsholmen. In later eeuwen

Lente in Kungsträdgården.

vermoord) – in 1892 werd afgebroken. De huidige Opera werd gebouwd in opdracht van Oscar II en opende in 1898 de deuren. Het Operagebouw herbergt twee culinair hoogstaande restaurants. De chique Operakällaren serveert Zweedse haute cuisine met een moderne draai. De Bakfickan (de Achterzak) is een iets goedkoper alternatief en biedt traditionele Zweedse klassiekers. Het Café Opera is een populaire nachtclub en trekt vooral trendy jong publiek en bekende Zweden.

Winkelen op Norrmalm

Drottninggatan en Hamngatan vormen het hart van het winkelgebied. Hier vind je grote warenhuizen en winkelketens, zoals het luxe Nordiska Kompaniet dat bij de oprichting in 1902 voor een groot spektakel zorgde. Met prachtig uitgestalde waren, van chocola tot kleren en interieurdesign, is NK nog steeds een belangrijke trendsetter. Achter NK ligt het gloednieuwe MOOD Stockholm, een hip winkelcentrum met exclusieve mode-winkels en restaurants. Hier kun je winkelen met een personal shopper. Aan de Hamngatan ligt Gallerian, een enorm overdekt winkelcentrum met

Dineren op het water aan Strandvägen, Östermalm.

bekende merken zoals H&M, Acne, en Nudie Jeans. Meer naar het oosten toe, rond Norrmalmstorg worden de winkels wat chiquer en vind je Filipa K, Björn Borg en Design House Stockholm. Norrmalmstorg vormt samen met Kungsträdgården het hart van de jaarlijkse Stockholm Fashionweek.

Een andere winkelstraat zonder autoverkeer is Sergelgatan. Deze straat loopt onder alle verkeerskruisingen door vanaf het Sergelstorg naar Hötorget. Aan Sergelstorg ligt het Kulturhuset, het culturele centrum van Stockholm. In dit gebouw van glas en aluminium bevinden zich een stadstheater, bioscoop, bibliotheek, expositieruimten, designwinkels en op de bovenste verdieping een café met uitzicht over Stockholm. Tussen het Sergelstorg en Drottninggatan ligt het verlaagde plein Sergelsarkaden. Hier komen vaak straatartiesten en hangen jongeren graag rond.

Hiervandaan loop je via Sergelgatan naar het kleinere plein Hötorget. Op Hötorget worden in de zomer bloemen- en fruitmarkten gehouden, maar er is ook een overdekte markthal die het hele jaar open is. Aan Hötorget ligt het Konserthus, waar jaarlijks de Nobelprijzen voor de Literatuur, Wetenschap en Economie worden uitgereikt. Voor de ingang staat de Orpheusbeelden-groep van Carl Milles (zie p. 224).

Een watertaxi is voor toeristen ideaal in de archipel.

uit 1906 waarin een hotel-restaurant is gevestigd. Overdag kun je er zwemmen vanaf een gladde rots of een kano huren om het eiland rond te varen.

- > VISIT SKÄRGÅRDEN, fjaderholmslinjen.se
- > VEERBOTEN WAXHOLMSBOLAGET, waxholmsbolaget.se
- > PONTJES STRÖMMA, stromma.se
- > GRINDA WÄRDHUS, grindawardshus.se
- > VAXHOLM TURISTBURÅ, vaxholm.se

TOP 5 – NIET TE MISSEN MET KINDEREN IN STOCKHOLM

- 1 Ski of snowboard de hellingen af van Hammarbybacken, een heuvel aan de zuidkant van Stockholm – niet alleen in de winter maar ook in de zomer op kunstgras dat aanvoelt als sneeuw (skistar.com)
- 2 Ga met het hele gezin (vanaf 7 jaar) klimmen in het unieke klimpark van Hammarbybacken, met zeven parcoursen, van licht tot zwaar (skistar.com)
- 3 Peddel in een kajak of op een supboard over het water in het centrum van Stockholm, vanaf het Kristinebergsstrand op Kungsholmen (kajakkompaniet.se)
- 4 Zoek als een echte archeoloog met schepjes en kwastjes naar Vikingschatten, of dwaal rond in het Vikingdorp of het Vikingschip van het Historisch Museum (historiska.se)
- 5 Reis naar de toekomst in het Tekniska Museet – doe zelf experimenten, rijd mee op een bus die zichzelf bestuurt in Zero City, ga gamen of daag jezelf uit in de 'wiskundige' speeltuin (tekniskamuseet.se)

TIPS EN ADRESSEN

TOERISTENINFORMATIE

Visit Stockholm, de officiële toeristenorganisatie van Stockholm, biedt alle diensten en informatie aan via de website (visitstockholm.com) en sociale media. Er is geen fysiek bezoekersadres meer. Er zijn op een paar plaatsen in de stad informatiepunten van andere organisaties.

- Tours & Tickets in het Stockholm Centralen: reserveringen en informatie, SL-treintickets, de Stockholm Pass en excursies binnen en buiten Stockholm. De gratis Stockholm Map en brochures zijn hier verkrijgbaar.
- Tours & Tickets in Gallerian, Hamngatan 37, in het centrum
- Royal Djurgården Visitor Center: informatie over Djurgården, SL-tickets, Stockholm Pass, sightseeingtours per bus of boot, Djurgårdsvägen 2 (royaldjurgarden.se).
- Stockholm telt zo'n 50 musea. In veel daarvan heb je gratis entree, maar soms geldt dat niet voor tijdelijke exposities (visitstockholm.com).

Stockholm Pass

Met de Stockholm Pass heb je gratis toegang tot vrijwel alle musea en bezienswaardigheden en kun je gratis bus- of boottochtjes maken. Kies voor een 1-, 2-, 3- of 5-daagse kaart. De kaart is online te bestellen. Tegelijk kun je er een OV-kaart bij bestellen en een gratis gids downloaden (gocity.com).

VERVOER

Van en naar het vliegveld

- De trein Arlanda Express brengt je in 20 minuten van luchthaven Arlanda naar Stockholm Centralen. Een goedkoper alternatief is de Flygbuss; 45 minuten (arlandaexpress.com).
- Veel chartervluchten vliegen naar Skavsta Airport, het vliegveld bij Nyköping. Dit ligt wat verder van Stockholm vandaan, met de Flygbuss duurt de rit een kleine anderhalf uur.
- De pendelbussen naar Arlanda vertrekken elk kwartier, naar Skavsta elk halfuur. De Flygbuss vertrekt vanaf het busstation City Terminal achter Stockholm Centralen (flygbussarna.se).

Tol en betaald parkeren

- Op de ringwegen van Stockholm betaal je tol. Bij het passeren van een tolstation wordt je kenteken automatisch geregistreerd en in de daaropvolgende maand wordt de factuur thuisgestuurd. Op zaterdagen, zondagen, feestdagen, de dag voor een feestdag en in juli passeer je gratis.